

Malmö 2011-11-15

Föreningen *Möllevångsgruppen* och projektet *Stad Solidar* svarar här gemensamt på

Malmöns nya översiktsplan ÖP2012

Det var kul att läsa i ÖP2012 eftersom den är fullproppad av många fina ord och ambitioner. Vi håller med i mycket av resonemangen och tycker att det är en bra översiktsplan, men har funnit några avsnitt och begrepp för särskild kommentering. På ett generellt plan kan man säga att vi undrar: *Vems eller vilkas stad är det vi bygger? Och på vilka villkor?*

Vi börjar med begreppet **medborgarinflytande**. För att det ska finnas ett verkligt medborgarinflytande krävs politiska insikter om processer som lämpar sig för detta, och efterföljs. Det räcker inte enbart med initiativ skapade av staden, såsom till exempel Designdialog Claesgatan. Vi anser att de kommunanställda borde bege sig ut på gatan och lite mer kravlöst lyssna på de människor som redan finns och verkar i ett område. Det är viktigt för trovärdigheten att man i ÖP2012 pekar på befintliga modeller eller erfarenheter av detta. Var finns de?

Ett exempel på hur det kan gå, trots fina ord i olika policys producerade av stadens tjänstemän, kom fram genom vårt politiska konstprojekt *Stad Solidar* initierat av *Möllevångsgruppen* hösten 2010. *Stad Solidar* projektet är ett resultat av att folk inte uppfattar politiker och tjänstemän i staden som medvetna eller hörsamma inför vad vi som boende i olika stadsdelar vill ha och behöver. Men även vad vi *inte* behöver eller vill ha mer av, som till exempel dyra bostadsrätter utan lokaler i gatunivå eller gårdar som lätt går att öppna upp för grannar. Malmö stad har sedan tidigare producerat en hel del text om hur man vill arbeta för mer medborgarinflytande och en s.k. blandad stad. Ändå väljer stadens representanter att främst tillgodose storföretagares intressen (och några få "lyckliga" bostadslåntagares). Med allt vad det medför av försakelse av stadsrummet i form av slutna fasad mot gata och med största sannolikhet höjda bostadspriser i hela området som slutresultat. Peab, som genom ett bolagsförvärv lyckats köpa till sig rätten att bygga på ödetomten på Möllan, struntade helt i att följa detaljplanens påpekanden att bygga hyresrätter på denna plats. Vi i *Stad Solidar* protesterade, men vad tjänade det till? Kan inte stadens politiker och planerare följa sina egna riktlinjer eller sätta något emot storkapitalet uppfattar vi snarare det fortsatta pratet om medborgarinflytande som falskt. Och vi har definitivt ett demokratiproblem om företagen sätter agendan i Malmö.

Stad Solidar pekar också på vad som händer när kapitalet utnyttjar kulturen. Den positiva stämning som nu finns på *Möllevången* har i mycket stor utsträckning byggts upp av de som bor och verkar i området. Tillsammans har vi varit starkare och på ett kreativt, fritt och ofta politiskt färgat sätt skapat ett kulturliv. I stor utsträckning tack vare människors personliga engagemang och fastigheters relativt sett mindre rustade skick (alltså lägre priser och hyror). Detta kulturliv utnyttjas nu av byggare och fastighetsägare som argument för att kunna sälja och hyra ut för högre priser, det vill säga göra ekonomiska vinster – profit. Detta medför exempelvis att småföretagare slås ut och etableringen av stora butikskedjor ökar i området eller på vissa gator. Enfald är inte den värsta aspekten av detta. Småföretagare och andra lokala aktörer, som känner till och är kända av många av stadsdelens invånare, är som vi ser det viktiga pusselbitar för att människor trivs och känner sig trygga i en stadsdel. Det ger grannskapskänsla och så är det på Möllan, ännu. Men den rådande ekonomiska "stadsutvecklingen" förändrar den sociala stadsbilden. Många av de som med små medel kämpat för ett Möllan där alla får plats, där inte bara de lönsamma och de med rätt livsstil får ta plats, kommer dock inte själva ha råd eller lust att bo kvar. Det är inte solidariskt och det är inte hållbart. Detta fenomen kallas gentrifiering och är en bidragande orsak till segregation i en stad. Gentrifiering är ett begrepp och ett problem som inte nämns en enda gång i ÖP2012.

I ÖP2012 nämns dock ordet **tillväxt** hela 25 gånger (ekonomisk eller grön, men borträknat befolkningsdito). Även **attraktivitet** som nämns 86 gånger och begreppet "**image**" utges som högt värderade faktorer för Malmös stadsutveckling. Är Malmö till salu, eller kanske ett varumärke? Vi får intrycket av att människor och hus förväntas vara som statister i en reklamkampanj för att få fler att flytta till Malmö så att mer pengar kan flyta in i kassan. Stadsplanering kan uppenbarligen användas som konkurrensmedel, men varför utgå ifrån att det enbart är en *tillväxt* av pengar (och människor) som ska få Malmö att vara hållbart? För att kunna "stimulera kulturutövande och kulturskapande i stadsrummet" som också nämns - ovärderliga aktiviteter i en stad håller vi med om - borde man snarare satsa på att skydda det och dem som möjliggör och skapar detta. Skyddet borde vara politiskt, juridiskt och ekonomiskt, men även i en stadsplan är detta värt att nämna. Värna alltså i planen de förutsättningar och människor som redan finns här i Malmö och är aktiva på olika sätt. Fokusera mindre på att få Malmö att framstå som ett lockande objekt för folk på andra platser på jorden.

Vidare till resonemangen om en **tät stad**. Vi undrar om en tät stad är en inmutad stad? En stad som förtätas måste planeras mycket noggrant, vilket skulle kunna innebära att oplanerade ytor som idag kanske används som någon slags allmänning inte längre kan anses vara ok eller möjliga. Detta väcker en massa frågor som till exempel vad detta scenario innebär för spontana och alternativa rörelser och medborgarinitiativ. Vem kan egentligen på förhand bestämma exakt vad som behövs i en stad? Var i en tät stad finns utrymme för eventuella felsteg som måste rättas till? Var i staden tar de vägen som inte har ett hem? Precis som det står i ÖP2012 kan det till exempel vara svårt att ge plats för samhällsservice i en allt tätare stad. Samtidigt ska kommunen "visa en positiv och tillåtande attityd gentemot lokala initiativ för att tillfredsställa människornas behov att ta tillvara sin omgivning genom stadsodling"... Mångas intressen i staden är ju relativt yrkrävande och den tillåtande attityden borde även gälla andra sorters initiativ och anspråkstaganden från folk. Vi tycker det är bra att odla i staden men uppfattar att just fenomenet stadsodling är i ropet. Se bortom själva odlandet, se drivkraften i människorna mer allmänt.

Angående tankarna om stadskaraktär, stadsmiljö och arkitektur så undrar vi vad **hög kvalitet** syftar till här. Är det ett begrepp som ringar in det fysiska eller den sociala aspekten av stadsbyggandet? Det är stor skillnad. Och viljan att skapa **levande stadsrum** får oss att småle, för det är väl de levande varelserna i staden; invånarna, besökarna, dvs människor, djur och växter som kan levandegöra staden – inte husen. Ett områdes **karaktär** och dess **identitet** har dessutom bara delvis att göra med hur hus och gaturum ser ut rent estetiskt. Det handlar i lika stor utsträckning om möjligheten att leva och verka där.

Kvarteret Oket, som är den plats som gjorde att Stad Solidar startades, bebyggs nu för fullt med nåt som arkitekterna menar ska "smälta in" i det övriga Möllevången. Även när det projektet togs fram fanns beskrivningar från kommunalt håll om att det är viktigt att bevara stadens olika karaktärer. Kanske teglet på dessa byggnaders fasader kommer göra att vissa förleds att tro att så är fallet, men sett ur social synvinkel är det vår övertygelse att det kvarteret kommer fungera som en stoppkloss! Vad i Möllans karaktär menar man egentligen är värt att lyfta fram och bevara? Vi håller med om att det är att bygga hållbart och värdeskapande att skapa "god arkitektur, attraktiv stadsmiljö och välbevarade kulturmiljöer". Men i nästa mening förtydligas motiven bakom detta i ÖP2012 som "positivt för stadens framtoning och därmed för näringslivet i stort och för besöksnäring och turism i synnerhet". Vart tog invånarna i denna tankegång vägen? Hur motiveras bevarandet av en karaktär skapad av byggnader och gator som är lite smutsiga eller trasiga? Kanske bättre att prata om vad i stadsrummet som människor mår bra av.

"**Det fjärde stadsrummet**" skulle behöva förtydligas. Vi tolkar det fenomen som beskrivs snarare som en del av Oldenburgs tredje stadsrum, men lite mer definierat vad det då kan handla om. Platser för "kreativitet och möten; både inne och ute, både privat och offentligt" framstår för oss som en modern variant av Tillbergs målning av klassrummet; Är du lönsam lille vän?, nu med vuxna människor och en annan miljö. Kanske lite illvilligt läst, men är det inte vad det

handlar om här – att göra stadsplaneringssak av tron på hur samhällsekonomin ska kunna utvecklas? Det må vara en viktig aspekt enligt vissa, men vi anser inte detta i stadsplanesammanhang vara i nivå med de tre första rummens dignitet. Om dessa utrymmen och funktioner i staden ska lyftas fram särskilt kanske det borde kallas nåt annat. Ett fjärde rum i staden skulle enligt vår logik snarare kunna vara transportutrymmet.

Sist men inte minst: **kollektivtrafiken**. Det står i planen att det är tänkt att den kollektiva trafiken ska vara lättanvänd för alla grupper i samhället. Menas det ekonomiskt också? Vi anser att bussar och framtida spårvägar måste vara billigare än idag eller rent av gratis, för alla. Då kan människor i olika stadsdelar lättare åka till varandras områden, vilket så klart genererar fler möten som det pratas så mycket om i planen. Biljettpriser kanske inte översiktsplanen kan styra, men vi vill ändå lyfta fram det här som en del av den vidare stadsplaneringen i Malmö.

Vänliga hälsningar,

Möllevångsgruppen och Stad Solidar